

Розвиток творчого потенціалу старшокласників у процесі вивчення технологій обробки деревини

Анотація. У статті теоретично обґрунтовано та розроблено практичні рекомендації щодо розвитку творчого потенціалу старшокласників у процесі вивчення технологій обробки деревини через створення сприятливого освітнього середовища, впровадження проєктної методики та реалізацію міждисциплінарного підходу.

Ключові слова: творчий потенціал, старшокласники, технології обробки деревини, освітнє середовище, проєктна методика, міждисциплінарний підхід.

Abstract. The article theoretically substantiates and develops practical recommendations for the development of creative potential of high school students in the process of studying woodworking technologies through creating a favorable educational environment, implementing project methodology and realizing an interdisciplinary approach.

Keywords: creative potential, high school students, woodworking technologies, educational environment, project methodology, interdisciplinary approach.

Постановка наукової проблеми. У сучасному світі, де інновації та креативність стають ключовими факторами успіху, розвиток творчого потенціалу молоді набуває особливого значення. Однак, незважаючи на зростаючу потребу у креативних фахівцях, система освіти часто зосереджується на передачі знань та формуванні технічних навичок, недостатньо уваги приділяючи розвитку творчих здібностей учнів. Особливо гостро ця проблема постає у контексті технологічної освіти. Традиційно цей напрям асоціюється з суто практичними навичками, проте він має значний потенціал для стимулювання творчого мислення та інноваційного підходу до вирішення завдань. Виникає протиріччя між необхідністю розвитку творчого потенціалу старшокласників та недостатнім використанням можливостей технологічної освіти для досягнення цієї мети. Це зумовлює актуальність дослідження шляхів ефективної інтеграції творчого компонента у процес вивчення технологій обробки деревини, що дозволить не лише підвищити якість технологічної підготовки учнів, але й сприятиме їх всебічному розвитку та підготовці до викликів сучасного світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку творчого потенціалу учнів у процесі технологічної освіти привертає увагу багатьох дослідників. Теоретичні засади розвитку творчості в освітньому процесі розглядалися у працях таких вчених, як В. Моляко, В. Рибалка, С. Сисоевої. Вони підкреслюють важливість створення сприятливого середовища для творчої самореалізації особистості та наголошують на необхідності впровадження інноваційних педагогічних технологій. У контексті технологічної освіти значний внесок зробили дослідження О. Коберника та В. Сидоренка, які розробили концептуальні засади проєктно-технологічної діяльності учнів. Їхні роботи демонструють ефективність проєктного підходу у розвитку творчих здібностей старшокласників.

Останні дослідження в галузі психології творчості, зокрема роботи Е. де Боно та К. Робінсона, пропонують нові підходи до стимулювання креативного мислення, які можуть бути адаптовані до контексту технологічної освіти. Водночас, праці Д. Колба та Р. Стернберга підкреслюють важливість практичного досвіду та експериментування у розвитку творчих здібностей, що особливо актуально для вивчення технологій обробки деревини.

Мета статті – теоретично обґрунтувати та розробити практичні рекомендації щодо розвитку творчого потенціалу старшокласників у процесі вивчення технологій обробки

деревини. *Завдання* – проаналізувати та обґрунтувати ефективні підходи до розвитку творчого потенціалу старшокласників у процесі вивчення технологій обробки деревини, зосереджуючись на створенні сприятливого освітнього середовища, впровадженні проєктної методики та реалізації міждисциплінарного підходу.

Виклад основного матеріалу. Розвиток творчого потенціалу старшокласників у процесі вивчення технологій обробки деревини вимагає комплексного підходу, який враховує як специфіку технологічної освіти, так і психологічні особливості учнів старшого шкільного віку. На основі аналізу сучасних досліджень та практичного досвіду можна виділити кілька ключових аспектів, які сприяють ефективному розвитку креативності в цьому контексті.

По-перше, важливо створити сприятливе освітнє середовище, яке стимулює творче мислення. Це передбачає не лише наявність відповідного технічного оснащення, але й атмосферу, що заохочує експериментування та інноваційний підхід. Вчитель повинен виступати в ролі фасилітатора, який підтримує ініціативу учнів та допомагає їм розвивати власні ідеї. Практика показує, що коли учні відчувають психологічну безпеку та підтримку, вони більш схильні до творчого ризику та нестандартного мислення [1]. Формування творчого середовища починається з фізичного простору майстерні. Важливо організувати робочі місця так, щоб вони були не лише функціональними, але й стимулювали креативність.

Психологічний аспект середовища не менш важливий. Вчитель повинен створювати атмосферу, де помилки розглядаються як частина творчого процесу, а не як невдачі. Це можна досягти через регулярні обговорення, де учні діляться своїми ідеями та отримують конструктивний зворотний зв'язок від однокласників та вчителя. Важливо заохочувати різноманітність думок та підходів, демонструючи, що в творчості немає «правильних» і «неправильних» рішень [2].

По-друге, ефективним підходом є впровадження проєктної методики навчання. Проєктно-технологічна діяльність учнів на уроках трудового навчання є ефективним засобом формування предметної проєктно-технологічної компетентності, розвитку творчих здібностей, підготовки до самостійного життя [3]. Розробка та реалізація власних проєктів з обробки деревини дозволяє учням пройти весь творчий цикл – від генерації ідеї до її втілення. При цьому важливо заохочувати старшокласників до створення не лише функціональних, але й естетично привабливих виробів, наприклад, елементи дизайну, декоративне різьблення, поєднання деревини з іншими матеріалами. Такий підхід розвиває не лише технічні навички, але й художнє бачення та креативність.

Проєктна методика у вивченні технологій обробки деревини може бути реалізована через систему поступово ускладнюваних завдань. Початкові проєкти можуть бути спрямовані на засвоєння базових технік, але з елементами творчості (наприклад, створення простої шкатулки з власним дизайном різьблення). Поступово завдання можуть ускладнюватися, включаючи більше творчих елементів та технічних викликів.

Третім важливим аспектом є інтеграція міждисциплінарного підходу. Технології обробки деревини можуть бути пов'язані з різними галузями знань – від фізики (при вивченні властивостей матеріалів) до мистецтва (при розробці дизайну виробів). Наприклад, створення музичних інструментів з деревини може об'єднати знання з акустики, математики та естетики. Такі міждисциплінарні проєкти не лише розширюють кругозір учнів, але й стимулюють їх до пошуку нестандартних рішень.

Міждисциплінарність можна впроваджувати через тематичні проєкти. Наприклад, проєкт «Екологічні меблі» може поєднувати знання з біології (вивчення властивостей екологічних матеріалів), хімії (дослідження екологічних покриттів), математики (розрахунки конструкцій) та мистецтва (дизайн, що відображає екологічну тематику); спільний проєкт з

вчителем фізики може включати створення діючих моделей простих механізмів з деревини, демонструючи принципи важелів, блоків тощо. Міждисциплінарний підхід у сучасній освіті набуває все більшого значення, особливо в контексті STEAM-освіти [4; 5; 6].

Четвертим ключовим елементом є впровадження інноваційних технологій та матеріалів у традиційні процеси обробки деревини. Використання комп'ютерного моделювання, 3D-друку для створення прототипів, лазерного різання може значно розширити творчі можливості учнів. При цьому важливо зберігати баланс між традиційними ручними техніками та сучасними технологіями, щоб учні мали цілісне розуміння процесу роботи з деревиною.

Інтеграція сучасних технологій може починатися з використання комп'ютерних програм для проєктування виробів. Учні можуть створювати 3D-моделі своїх проєктів перед тим, як приступити до роботи з деревиною. Це розвиває просторове мислення та дозволяє експериментувати з формами без витрат матеріалу.

Нарешті, важливим аспектом розвитку творчого потенціалу є правильно організована система оцінювання та презентації робіт учнів. Критерії оцінювання повинні враховувати не лише технічну якість виконання, але й оригінальність ідеї, інноваційність підходу, естетичну цінність виробу. Організація виставок, конкурсів, презентацій проєктів дозволяє учням отримати визнання своєї творчої роботи, що є потужним мотиваційним фактором. Розробка критеріїв оцінювання може бути колективним процесом, де учні разом з вчителем визначають, що робить проєкт успішним.

Розглянувши теоретичні аспекти розвитку творчого потенціалу старшокласників у процесі вивчення технологій обробки деревини, важливо перейти до практичного втілення цих ідей. Спираючись на дослідження вітчизняних науковців та враховуючи специфіку роботи з деревиною, можна запропонувати ряд практичних рекомендацій для вчителів технологій (рис. 1).

ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ	СТВОРЕННЯ СПРИЯТЛИВОГО ОСВІТЬОГО СЕРЕДОВИЩА	<ul style="list-style-type: none"> • Організуйте «куточок ідей» в майстерні, де учні можуть розміщувати ескізи, фотографії цікавих виробів з дерева, вирізки з журналів для натхнення. • Проводьте регулярні «мозкові штурми» на початку занять, де учні діляться ідеями нових проєктів. • Створіть «галерею успіху» - стенд з фотографіями найкращих учнівських робіт різних років. • Запровадьте практику взаємного оцінювання проєктів учнями, що сприятиме розвитку критичного мислення та обміну ідеями.
	ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЄКТНОЇ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ	<ul style="list-style-type: none"> • Розробіть систему довгострокових проєктів, наприклад, «Екологічні меблі для школи», де учні проходять всі етапи від концепції до реалізації. • Впровадьте практику створення учнями портфоліо своїх проєктів, що включатиме ескізи, розрахунки, фото процесу роботи та готового виробу. • Організуйте співпрацю з місцевими майстрами або меблевими фабриками для реалізації спільних проєктів. • Проводьте «ярмарки ідей», де учні презентують свої концепції перед впровадженням, отримуючи зворотній зв'язок від однокласників та вчителя.
	ІНТЕГРАЦІЯ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОГО ПІДХОДУ	<ul style="list-style-type: none"> • Розробіть інтегровані проєкти, наприклад, «Музичні інструменти з дерева», що поєднують знання з фізики (акустика), математики (розрахунки), історії (традиційні інструменти) та мистецтва (дизайн). • Організуйте тематичні тижні, наприклад, «Тиждень екодизайну», де учні досліджують екологічні аспекти деревообробки, властивості різних порід дерев, альтернативні матеріали. • Впровадьте практику створення учнями інфографіки або презентацій про зв'язок деревообробки з іншими науками та мистецтвами. • Запросіть вчителів інших предметів (фізики, хімії, біології, мистецтва) для проведення інтегрованих уроків в майстерні.

Рис. 1. Практичні рекомендації для вчителів технологій

Висновки. Розвиток творчого потенціалу є невід'ємною складовою сучасної технологічної освіти. Комплексний підхід до розвитку творчого потенціалу старшокласників у процесі вивчення технологій обробки деревини, що базується на створенні сприятливого освітнього середовища, впровадженні проектної методики та реалізації міждисциплінарного підходу, має значний потенціал для підвищення якості технологічної освіти та всебічного розвитку особистості учня.

Список використаних джерел:

1. Моляко В.О. Психологія творчості – нова парадигма дослідження конструктивної діяльності людини. *Практична психологія та соціальна робота*, 2004. № 8. С. 1-4.
2. Csikszentmihalyi M. Creativity: Flow and the Psychology of Discovery and Invention. New York: Harper Perennial, 1996. P. 107-126.
3. Проектування змісту профільного навчання технологій у старшій школі: монографія / А.М. Тарара, Т.С. Мачача, В.І. Туташинський, В.В. Вдовченко. К.: КОНВІ ПРИНТ, 2019. 160 с.
4. Yakman G., Lee H. Exploring the Exemplary STEAM Education in the U.S. as a Practical Educational Framework for Korea. *Journal of the Korean Association for Science Education*, 2012. 32(6), 1072-1086.
5. Мачача Т. Теоретико-методологічні засади проектування змісту технологічної освіти учнів середньої загальноосвітньої школи. *Український Педагогічний журнал*, 2016. (3), 105-114. URL: <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/193>.
6. Шимкова І.В., Цвілик С.Д., Гаркушевський В.С. STEAM-підхід як засіб розвитку творчих здібностей у підготовці майбутніх учителів трудового навчання та технологій. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. праць. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2020. Вип. 56. С. 173-184.